

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บุคคลที่มีความพิการเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพในทุกระดับ ทุกรูปแบบเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยไม่จำกัด กีดกัน เลือกลปฏิบัติ หรือยกเว้นใด ๆ นอกจากนี้บุคคลที่มีความพิการยังต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาตั้งแต่แรกเกิด และแรกเริ่มที่พบความพิการ รวมทั้งผู้ปกครองและครอบครัวของบุคคลที่มีความพิการต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐในทุกด้าน เพื่อให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาบุคคลที่มีความพิการอย่างเต็มศักยภาพตามความต้องการของแต่ละบุคคล รวมทั้งมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ดังปรากฏในปญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541, หน้า 1)

ปัญหาความพิการนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญยิ่ง และเป็นที่น่าสนใจของนานาชาติทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศในปี พ.ศ. 2524 เป็นปีคนพิการสากล (The International Year of Disabled Person : IYDP) โดยเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกให้ความสำคัญต่องานด้านบุคคลที่มีความพิการอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมากขึ้น สถานการณ์ด้านบุคคลที่มีความพิการในประเทศไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ รัฐบาลไทยมีความพยายามร่างกฎหมายบุคคลที่มีความพิการโดยเฉพาะขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2518 ตั้งใจจะประกาศให้เป็นของขั้วแก่บุคคลที่มีความพิการในปีคนพิการสากล พ.ศ. 2524 แต่มาปรากฏเป็นพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งนับเป็นจุดสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือบุคคลที่มีความพิการไทยมีโอกาสดำเนินการด้านต่าง ๆ ที่เป็นการคุ้มครอง การสงเคราะห์ พัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยวิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพ ตลอดจนแก้ไข ปัญหา และจัดอุปสรรคต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่บุคคลที่มีความพิการ รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูล และฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลที่มีความพิการ โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพใน 4 ด้าน คือ ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพและการจ้างงาน และด้านสังคม ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดของบุคคลที่มีความพิการ และระหว่าง พ.ศ. 2525-2536 เป็นช่วงที่เรียกว่า ทศวรรษของบุคคลที่มีความพิการแห่งสหประชาชาติ (United Nations Decade of Disabled

Person) โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การให้โอกาสบุคคลที่มีความพิการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และโดยเสมอภาค (Full Participation and Equality) ของบุคคลที่มีความพิการ ซึ่งหมายถึง การเร่งรัดฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลที่มีความพิการ เพื่อให้บุคคลที่มีความพิการมีสิทธิเท่าเทียม โดยให้ได้รับการศึกษาและมีการดำรงชีวิตได้เช่นคนปกติทั่วไป (UNESCO, 1997, pp. 16-17) โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเป็นช่วงที่ประชาคมโลกตื่นตัวให้ความสนใจกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ทางอาชีพ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม เกิดกระแสความนิยมเรื่องสิทธิที่เท่าเทียมกันของบุคคลอย่างไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และความพิการ ซึ่งได้รับการตอบรับอย่างพร้อมเพรียงกันในทุกประเทศทั่วโลก

การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความพิการได้เรียนรวมในทุกระดับ และทุกระบบเป็นสิ่งที่ท้าทายหน่วยงานที่จัด และสนับสนุนการจัดการเรียนร่วมนั้นต้องเห็นว่า การเรียนรวมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งบุคคลปกติทั่วไป และบุคคลที่มีความพิการ ทั้งนี้เพราะการเรียนรวมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกคนมีเจตคติเชิงบวกต่อกัน มีโอกาสบรรลุถึงขีดสูงสุดของศักยภาพด้านวิชาการ ทักษะด้านสังคม และทักษะด้านการดำรงชีวิต เป็นการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม และเป็นการทำงานร่วมกันโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง (UNESCO, 1994, Par. 2) ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนรวมในสถาบันอุดมศึกษา เป็นสิ่งที่ผู้บริหารและประชาคมของสถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมต้องกล้าปรับเปลี่ยน และต้องเป็นผู้นำในการยอมรับเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ (Stainback and Stainback, 1996, p. 33) สำหรับประเทศไทย การกำหนดแนวปฏิบัติ และจัดบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมที่ชัดเจนเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลที่มีความพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 ที่ระบุไว้ว่า บุคคลที่มีความพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ และในวรรค 2 ได้ระบุว่า การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ หรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะ หรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

ประเทศไทยได้มีการขยายตัว และพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างรวดเร็ว โดยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการศึกษากับการพัฒนาประเทศ มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนแม่บทใน

การดำเนินงานด้านการศึกษาของประเทศ การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงได้รับการกำหนดจุดมุ่งหมาย นโยบาย และมาตรการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) มาจนถึงฉบับปัจจุบัน คือ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาคนดีและคนเก่ง รวมทั้งสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืน นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กล่าวถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ว่าเป็นทั้ง โอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจในภูมิภาค รวมทั้งแนวโน้มการพัฒนาสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยี และการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนา ทำให้ต้องเร่งเตรียมความพร้อม ทั้งการสร้างระบบ กลไก และพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว และรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ที่ส่งผลต่อความต้องการ การศึกษายุคใหม่ ซึ่งเป็นยุคสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-Based Society) (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 1; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, สรุปสาระสำคัญ 1-7)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ประกาศนโยบายการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความ พิการระดับอุดมศึกษาในปี พ.ศ. 2546 ให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งได้รับทราบ และถือปฏิบัติ โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการช่วยเหลือสนับสนุนสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการ คือ ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดสรรโควตาสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการ ให้จัดหาบริการช่วยเหลือ สนับสนุนให้กับนักศึกษาที่มีความพิการ โดยร่วมกับศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด จัดตั้ง งบประมาณค่าตอบแทนล่ามภาษามือ กรณีมีนักศึกษาที่มีความพิการทางการได้ยินเรียนรวม ปรับปรุง อาคารสถานที่ให้เหมาะสมต่อนักศึกษาที่มีความพิการทางการได้ยินหรือการเคลื่อนไหว และหาก สถาบันการศึกษาใดมีนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมมากกว่า 10 คน ให้สถาบันนั้นจัดตั้ง ศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนให้นักศึกษาที่มีความพิการ การดำเนินงานทางการศึกษาสำหรับบุคคล ที่มีความพิการของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้เริ่มชัดเจนตั้งแต่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดสรรงบประมาณจากสำนักงบประมาณให้แก่ สถาบันอุดมศึกษาในโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการ เรียนรวมใน ระดับอุดมศึกษา ซึ่งรูปแบบการเรียนรวมเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการที่ เป็นกระแสหลักของแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการในปัจจุบัน โดยมีแนวคิด และหลักการจัดการศึกษาที่ให้นักศึกษาที่มีความพิการได้เรียนในสถานศึกษาเดียวกันกับบุคคลทั่วไป ทั้ง ในด้านการเรียนการสอน การร่วมกิจกรรมทางสังคม ภายใต้แนวคิดพื้นฐานในเรื่องการจัดการศึกษา อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา อย่างไรก็ตามการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการในรูปแบบการเรียนรวมให้มี

ประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพิจารณาถึงความพิการในด้านต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความพิการ ตลอดจนความพร้อม และศักยภาพของสถานศึกษาด้วย

หลังจากที่มีการประกาศใช้นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการ สถานศึกษาภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการหลายแห่งงานรับ และน่านโยบายไปปฏิบัติ แต่เมื่อน่านโยบายไปปฏิบัติแล้ว พบว่ามีปัญหา และอุปสรรคมากมาย ซึ่งนักวิชาการทางการศึกษาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการน่านโยบายทางการศึกษาเพื่อบุคคลที่มีความพิการไปปฏิบัติที่ผ่านมาในด้านความพร้อม และความต้องการในการจัดการเรียนรวม ประเด็นของปัญหา และอุปสรรคในการน่านโยบายทางการศึกษาเพื่อบุคคลที่มีความพิการไปปฏิบัติ ที่สำคัญสามารถสรุปได้ว่า ประการแรกได้แก่ปัญหาความไม่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบาย แผนปฏิบัติการไม่มี ความชัดเจน และไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ประการที่ 2 บุคลากรที่มีส่วนในการน่านโยบายไปปฏิบัติขาดความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับนโยบาย และการนำไปใช้ไม่ครอบคลุมและมีความหลากหลายพอต่อสภาพปัญหาของบุคคลที่มีความพิการแต่ละประเภท ประการที่ 3 คณะกรรมการผู้ทำหน้าที่กำกับและควบคุมนโยบายไม่มีอำนาจในการสั่งการ ข้ามหน่วยงาน ประการที่ 4 ทรัพยากรของนโยบาย เช่น งบประมาณ บุคลากร ไม่เพียงพอ ประการที่ 5 การน่านโยบายไปปฏิบัติมีความไม่เท่าเทียมและเสมอภาค และการขาดการสนับสนุนจากชนชั้นนำทางสังคม สื่อมวลชน และการประชาสัมพันธ์ เป็นหลัก ประการสุดท้าย ส่วนของความต้องการของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ต้องการให้มีการนิเทศด้านหลักสูตร และการใช้หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล (เอมอร์ ไชยบัวแดง, 2539, หน้า 89-93; วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, 2539, หน้า 129-145; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2544, หน้า 27-29; เบญจชลธารันนท์, 2545, หน้า 6; ประพาพรรัตน์ กษเสนา, 2548, หน้า 115-116)

จากปัญหาดังที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาได้มีการน่านโยบายไปปฏิบัติ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากความสำเร็จของการน่านโยบายสู่การปฏิบัติสามารถพิจารณาได้จากเงื่อนไขที่ว่า ได้มีการบรรลุผลการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ตามภาระหน้าที่ขององค์การที่รับผิดชอบ ด้วยความราบรื่น และปราศจากปัญหา (วรเดช จันทรศร, 2545, หน้า 9) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้พยายามขยายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการมาโดยตลอด เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการของรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้มีการประกาศใช้ และสังคมได้ให้ความสำคัญถึงความสำคัญของนโยบายดังกล่าวเพิ่มขึ้นเรื่อยมา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด จึงต้องเพิ่มบทบาทหน้าที่ในมิติใหม่ ภายใต

กรอบกฎหมายอุดมศึกษาในปัจจุบัน โดยจัดให้มีระบบที่เอื้อให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกบริโภคบริการอุดมศึกษาจากระบบ และฐานข้อมูลที่สำคัญบางฐานเกี่ยวกับการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องเพิ่มบทบาทในการทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคที่รับบริการจากสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร ทำให้ประชาชนมีเครื่องมือในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ได้ตามศักยภาพและความต้องการ นับได้ว่าเป็นการกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาคุณภาพ เพื่อดึงดูดผู้เรียนให้เข้าเรียนมากขึ้น ผู้เรียนจะมีโอกาสตรวจสอบว่าการให้บริการทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษานั้นคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไปหรือไม่ ทั้งนี้รัฐจะใช้เกณฑ์มาตรฐานการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชาประกอบกับศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาในการผลิตบัณฑิต ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องแสดงศักยภาพ ที่รวมถึงคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนต่อสาธารณะผ่านระบบการรายงานผล และกลไกอื่น ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษา (<http://www.dusit.ac.th/course/stand/No-3.pdf>) เป็นเหตุให้การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการในระดับอุดมศึกษาต้องเป็นไปตามคุณภาพ และมาตรฐานที่กำหนดไว้เช่นเดียวกับนักศึกษาทั่วไป แต่เนื่องจากบุคคลที่มีความพิการ มีข้อจำกัดในเรื่องของศักยภาพในการเรียนรู้ เพราะจากสภาพความพิการ ในการดำเนินงานจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องทุ่มเทให้มากกว่าการจัดการศึกษานักศึกษาทั่วไป ทั้งในด้านงบประมาณ การจัดการเรียนการสอน การจัดหาอุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ ขณะที่ในทางปฏิบัติการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการ ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ทั้งด้านทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน หรือพัฒนาการทางด้านวิชาการตามหลักสูตรการจัดการศึกษาในแต่ละระดับให้อยู่ในบรรทัดฐานเดียวได้ทุกคน จึงค่อนข้างยาก จากการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุคคลที่มีความพิการเมื่อเทียบกับบุคคลทั่วไป บุคคลทั่วไปจะมีผลการเรียนอยู่ในระดับดี ส่วนบุคคลที่มีความพิการมีผลการเรียนระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (กิ่งเพชร ส่งเสริม, 2552)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2548) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการในระดับอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างโอกาสทางการศึกษา โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ จัดสรรโอกาสทางการศึกษาให้นักศึกษาที่มีความพิการที่มีศักยภาพได้เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการจัดการการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความพิการ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. พัฒนาระบบบริการช่วยเหลือสนับสนุนบุคคลที่มีความพิการ (DSS/AUSS) ในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีความพิการ

2. พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ และการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาที่มีความพิการ

3. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาองค์ความรู้ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ผลิตรายงานวิจัย และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านบุคคลที่มีความพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีงานทำของบัณฑิตที่มีความพิการ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ส่งเสริมความร่วมมือในการสนับสนุนการประกอบอาชีพของบัณฑิตที่มีความพิการ

สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการให้มีศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ เพื่อให้ศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนแก่นักศึกษาที่มีความพิการ จากข้อมูลปีการศึกษา 2558 มีศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการจำนวนทั้งสิ้น 38 ศูนย์ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) สำหรับในด้านการพัฒนาเครือข่ายผู้ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ดำเนินการให้การพัฒนาการสร้างเครือข่ายตามโครงการ ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาบุคลากรศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ โดยการกำหนดโครงการงบประมาณ และประเด็นเพื่อการประชุมฝึกอบรมให้กับบุคลากรศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ เหตุนี้ถ้าต้องการแก้ปัญหาการใช้งบประมาณ และการทำงานเพื่อให้บุคลากรมีความรู้มีทักษะในการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการอย่างแท้จริง จึงควรมีการศึกษาหาแนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

คำถามการวิจัย

1. แนวคิดการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างไร

2. มีระบบการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างไร

3. แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษาอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาระบบการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานโดยตรง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา โดยอาศัยการศึกษาเชิงเอกสาร ทั้งเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับระบบการบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีความพิการ และเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่มีศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม ซึ่งอยู่ในฐานข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2558 จำนวน 16 แห่ง คือ

2.1 ภาคเหนือตอนบน ได้แก่

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

2) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2.2 ภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่

1) มหาวิทยาลัยนเรศวร

2) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.3 ภาคกลาง ได้แก่

1) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี

2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.4 กรุงเทพมหานคร ได้แก่

1) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่

1) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2) มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2.6 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

2) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2.7 ภาคตะวันออก ได้แก่

1) มหาวิทยาลัยบูรพา

2) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.8 ภาคใต้ ได้แก่

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น คือ

1) แนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

2) ระบบการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม คือ แนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุน นักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม

4. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 1 ปี ตามปีปฏิทิน (เมษายน 2560– มีนาคม 2561)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของคน หรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน

ระบบ หมายถึง สิ่งที่ประกอบขึ้นมาจากหน่วยย่อย หรือองค์ประกอบย่อยที่จะต้องมีความสัมพันธ์ และทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

บริการ หมายถึง การปฏิบัติรับใช้และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นหลัก

การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการทำให้สิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของนักศึกษาที่มีความพิการส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น

การช่วยเหลือสนับสนุน หมายถึง กระบวนการให้บริการสนับสนุนช่วยเหลือ ประสานงาน ไปยังหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอน ให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวก หรือการสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อช่วยให้นักศึกษาที่มีความพิการสามารถเรียนได้ตามศักยภาพของแต่ละคนอย่างเต็มที่ และบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้

นักศึกษาที่มีความพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการมองเห็น ความบกพร่องทางการได้ยิน ความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ความบกพร่องทางการสื่อสาร ความบกพร่องทางจิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม ความบกพร่องทางสติปัญญา ความบกพร่องทางการเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภท และหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยได้จดทะเบียนคนที่มีความพิการตามกฎหมาย

การเรียนรู้รวม หมายถึง แนวคิด และวิธีการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐรูปแบบหนึ่ง ที่จัดให้นักศึกษาที่มีความพิการได้เข้าเรียน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับนักศึกษาทั่วไป โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของทุกคนตามสิทธิมนุษยชน มีการปรับเปลี่ยนสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีความพิการ

นักศึกษาที่มีความพิการเรียนรู้รวม หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปร่วมทางสังคม ได้จดทะเบียนคนที่มีความพิการตามกฎหมาย โดยได้ลงทะเบียนเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับนักศึกษาทั่วไป

การศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนที่สูงกว่าระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยเป็นสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

แนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรู้รวม หมายถึง รูปแบบการทำงานในลักษณะสร้างความร่วมมือ ประสานงานกันในแนวราบระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางที่ตรงกันกับแนวคิดของการพัฒนาตามหลักวิชาการ ด้วยวิธีที่มีระบบเพื่อใช้ในการสร้างความร่วมมือ ประสานงานการดำเนินงานบริการช่วยเหลือสนับสนุนสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการให้สำเร็จ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลสำเร็จจากการวิจัยจะมีความคุ้มค่าในระดับปฏิบัติ เอกสารรายงานการวิจัยฉบับนี้มีรายละเอียดในส่วนสาระหลักที่สำคัญต่อการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรู้รวมในระดับอุดมศึกษามากเพียงพอ โดยเฉพาะในส่วน of แนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรู้รวมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาที่มีความพิการสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง หรือนำไปดัดแปลงใช้เฉพาะบางส่วน เพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผลดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้กระบวนการวิจัย ซึ่งมีการนำเสนอผลการวิจัยนำไปปฏิบัติอย่างคุ้มค่าในระดับปฏิบัติ ทำให้ทุกฝ่าย รวมทั้งผู้วิจัยมีความชัดเจนมากขึ้นในการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรู้รวมในระดับอุดมศึกษา ทำให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสทราบถึงวิธีการปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และช่วยให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายเพื่อการพัฒนาในด้าน

การสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับ
อุดมศึกษาให้มีคุณภาพได้ด้วย

